

ROLUL AUDITULUI FINANCIAR ÎN EVALUAREA RISCURILOR DE SPĂLARE A
BANILOR ȘI DE FINANȚARE A TERORISMULUI

THE ROLE OF FINANCIAL AUDIT IN ASSESSING THE RISKS OF MONEY
LAUNDERING AND TERRORISM FINANCING

CZU: 657.6:[343.37+343.326]

DOI: 10.5281/zenodo.7063779

GROSU MARIA

Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Romania

E-mail: maria.grosu@uaic.ro

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5185-4717>

MIHALCIUC CAMELIA CĂTĂLINA

Stefan cel Mare University of Suceava, Romania

E-mail: camelia.mihalciuc@usm.ro

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5598-5829>

COJOCARIU ANA-MARIA

Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Romania

E-mail: cojocariu_anamaria@yahoo.ro

Abstract. *The financial aspects of crime have become increasingly complex in recent years due to rapid advances in technology and the globalization of the financial services industry, and accounting information can be used to support and stimulate financial crime. The importance of this paper starts precisely from the position of the professional accountant, in the sense that the front on which he acts allows him to position himself at the forefront of the fight against criminal acts, such as money laundering and terrorist financing. Regarding the money laundering phenomenon, it refers to the process of transferring money in order to disguise illegal practices, and terrorist financing concerns the situations of facilitating the financing of terrorist acts, these acts often having similar transactional characteristics, mainly related to concealment.*

Keywords: *criminal activities, money laundering, illegal practices, terrorist financing*

Introducere

Activitățile infracționale au cunoscut dimensiuni din ce în ce mai alarmante în ultimii ani, iar aspectele financiare ale criminalității au devenit complexe datorită progreselor rapide în tehnologie și globalizării industriei serviciilor financiare (McDowell & Novis, 2001). Contabilitatea, pe lângă faptul că este o tehnică, poate fi și un limbaj, o artă, o știință. Indiferent de calificarea acesteia, cunoștințele contabile pot fi folosite pentru a sprijini și stimula infracțiunile financiare.

Spălarea banilor desemnează procesul de conversie sau transfer de bani pentru a disimula originile sale ilegale, în timp ce finanțarea terorismului presupune utilizarea sistemului financiar pentru a facilita finanțarea actelor teroriste și pentru a masca atât originile, cât și scopul intenționat al fondurilor implicate (Parkman, 2012).

Prezenta stare de fapt determinată de răspândirea flagelului pe care îl reprezintă aceste înfăptuiri marchează actualitatea temei abordate și totodată stă la baza argumentului lucrării de față. Necesitatea acțiunilor de contracarare ale auditorului devine cu atât mai imperativă, cu cât acest tip de infracțiuni nu reprezintă doar o problemă de aplicare a legii, ci determină, de asemenea, o amenințare tot mai gravă la adresa securității naționale și internaționale. Conform unui studiu întreprins cu scopul de a determina amploarea fondurilor ilicite generate de traficul de droguri și crima organizată, precum și în ce măsură aceste fonduri sunt spălate, în anul 2009, veniturile ilegale se ridicau la 3,6% din produsul intern brut global, din care 2,7% (sau 1,6 trilioane de dolari) reprezentau fonduri spălate (FATF). Conform unui studiu al Asociației Examinatorilor de Fraudă Certificați, din perioada ianuarie 2018 – septembrie 2019, costul la nivel global creat ca urmare a producerii fraudelor se ridică la 3,6 mld. USD, deturnarea de active ocupând poziția fruntașă cu o proporție covârșitoare de 86%, urmată de schemele de corupție în proporție de 43% și raportarea financiară frauduloasă reprezentând 10%

(Association of Certified Fraud Examiners, 2020). La toate acestea se adaugă consecințele care nu se pot cuantifica cu ușurință, cum ar fi scăderea imaginii de marcă, pierderea poziției pe piață, deteriorarea stării morale a angajaților și pierderea unor oportunități viitoare (PwC, 2020).

Revizuirea literaturii de specialitate

Din momentul înființării și până la încetarea existenței lor, organizațiile economice și sociale produc informații financiar-contabile. Nevoia inerentă de a le verifica implică un control al conturilor, o revizie a acestora și o examinare critică efectuate de persoane specializate și independente (Boussard & Eglem, 1990).

Auditul dezvăluie o istorie îndelungată, astfel că despre acesta se vorbește din timpul asirienilor, egiptenilor, din timpul domniei lui Carol cel Mare sau a lui Eduard I al Angliei. Totuși, activitățile din acest domeniu purtau alte denumiri. Noțiunea de audit, apropiată celei pe care o cunoaștem astăzi, estede dată relativ recentă: perioada crizei economice începută în 1929, în Statele Unite ale Americii, atunci când firmele cotate la bursă, afectate de criză, erau obligate să plătească sume importante auditorilor externi pentru examinarea situațiilor financiare periodice (Ghiță et. al., 2009).

Conform literaturii de specialitate, primele forme ale auditului au apărut în perioada în care guvernele romane numeau chestori (eng. „*quaestors*”, fr. „*questeurs*”) pentru a verifica înscrisurile contabile (publice, domestice și specifice argentariilor (Horomnea, 2010)) ale provinciilor și, începând cu anii 2000 î. H., s-au concretizat în protejarea averii, identificarea și pedepsirea celor care deturneză fondurile publice. Până în anii 1700 d. H., evoluția auditului s-a realizat concomitent și în funcție de influența administrației publice și a bisericii asupra vieții economice și sociale a popoarelor. Începând cu secolul al XIII-lea și până în momentul de tranziție către oferirea unei examinări specializate și independente asupra conturilor, auditorii au efectuat o serie de controale de altă natură. La nivel european, contabililor cunoscuți li se solicita să devină auditori ai municipalității în schimbul unor onorarii fixe (în Pisa) sau în schimbul unor onorarii dependente de magnitudinea erorilor și fraudelor descoperite (în Veneția). În alte zone, cererea pentru serviciile lor creștea ca urmare a recomandărilor adresate baronilor de a-și prezenta anual conturile aferente domeniilor pe care le gestionau în fața auditorilor (în Franța) sau, prin puterea actelor legislative, baronilor li se oferea posibilitatea de a-și numi auditori (în Anglia, printr-un act al Parlamentului, în timpul domniei regelui Eduard I) (Florea et al., 2008, pp. 100-103). Un alt exemplu privește controlul încrucișat drept practică existentă în secolul al XIII-lea, când Papa Nicolae al II-lea solicita notarului său un duplicat al tuturor înregistrărilor de încasări și plăți în scopul verificării exactității lucrărilor efectuate de propriul său contabil (Ristea et al., 2006). Secolul al XVIII-lea marchează apariția acționarilor și a tribunalelor comerciale ca principali solicitanți ai auditului, alături de instituțiile statului. Ulterior, de la jumătatea secolului al XIX-lea, auditorii erau reprezentați de profesioniști contabili și juriști, în timp ce solicitanții serviciilor de audit se limitau doar la acționari și instituțiile statului. Conturile periodice erau supuse verificării auditorilor externi societăților, mișcare inițial apărută în Marea Britanie, apoi extinzându-se treptat în Statele Unite ale Americii, Germania și, mai târziu, în Franța. În acest din urmă teritoriu, după 1918, se pun bazele auditului practicat astăzi, ca urmare a dezvoltării verificării conturilor (Berheci, 2010). Astfel, obiectivele anterioare acestei perioade s-au concretizat în forma modernă a obiectivelor urmărite de auditori (Păunescu, 2019) și anume prevenirea fraudelor și atestarea fiabilității conturilor (prezentate în situațiile financiare). În perioada anilor 1940-1990, obiectivul auditului devine mai cuprinzător, prin faptul că include atestarea calității controlului intern, alături de respectarea normelor contabile și a normelor de audit. Se urmărește atestarea sincerității și a regularității situațiilor financiare, a imaginii fidele a conturilor de active, datorii, capitaluri proprii, venituri și cheltuieli și a calității sistemului de control intern în conformitate cu normele aplicabile în vigoare. Începând cu anii 1990, sfera solicitanților de audit se extinde, astfel că instituțiilor statului și acționarilor se alătură categoria terților (bănci, alte organisme financiare și de creditare, investitori, debitori, public, management, precum și alte părți interesate), iar calitatea de auditor este atribuită profesioniștilor în audit și/sau în consultanță (Florea et al., 2008., pp. 108-109).

Din latinescul „audire” (care însemna „ascultarea” unor informații, sinteze, rapoarte sau dări de seamă (Chersan, 2013, p. 15)), practica anglo-saxonă a transformat sensul acestui termen către înțelesul actual, mai strict, de revizie a conturilor, efectuată de către specialiști independenți în vederea exprimării unei opinii asupra regularității și sincerității conturilor. În opinia unor autori, auditul poate fi numit un control cu o filozofie specifică: „*examinarea profesională a unei informații efectuată de un specialist competent și independent în vederea exprimării unei opinii responsabile și independente prin raportarea la un criteriu de calitate (standard/normă sau o reglementare)*” (Toma, 2012, p. 24). Concret, finalitatea misiunii de audit rezidă în creșterea gradului de încredere a utilizatorilor în situațiile financiare ale unei întreprinderi, deziderat la care se ajunge prin verificarea efectuată de către un auditor independent a acestor situații financiare cu privire la faptul că nu conțin denaturări semnificative. De aici nu trebuie să se înțeleagă că auditorul garantează lipsa de erori, asigurarea oferită în urma misiunii de audit fiind totuși rezonabilă, deci nu absolută (Șpan, 2013, p. 72).

Obiectivul și rolul auditorului financiar

Obiectivul auditului a suferit o serie de modificări, după cum și rolul auditorului și a activității sale a incorporat influențele mediului economico-social specifice etapelor sale evolutive. Într-o anumită măsură se constată că obiectivul actual al auditorului financiar înglobează majoritatea celor asumate anterior (cum ar fi pedepsirea celor care deturnau fondurile publice, prevenirea și combaterea actelor de fraudă, oferirea unei asigurări privind imaginea fidelă a situațiilor financiare, cât și protejarea împotriva fraudei naționale și internaționale). Astfel, potrivit standardului internațional de audit ISA 200, în cadrul misiunii de auditare a situațiilor financiare, *obiectivele generale* ale auditorului financiar sunt: 1) obținerea unei asigurări rezonabile cu privire la măsura în care situațiile financiare ca întreg sunt lipsite de denaturări semnificative, cauzate fie de fraudă, fie de eroare, așa încât să poată exprima o opinie cu privire la măsura în care situațiile financiare sunt întocmite, din toate punctele de vedere semnificative, în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil; și 2) raportarea cu privire la situațiile financiare și comunicarea în maniera prevăzută de ISA-uri, în conformitate cu constatările auditorului (IFAC, 2018).

Cea mai mare parte a activității auditorului, în scopul formării unei opinii, constă în obținerea și evaluarea probelor de audit (totalitatea informațiilor obținute de auditor care să susțină opinia de audit) prin aplicarea procedurilor de audit. Într-un audit al informațiilor financiare istorice, procedurile de audit se împart în trei categorii: *proceduri de evaluare a riscurilor* (proceduri efectuate pentru a obține informații care să conducă la identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă în situațiile financiare, cauzate fie de eroare, fie de fraudă; aceste proceduri, prin ele însele, nu oferă suficiente probe de audit adecvate pe care să se bazeze opinia de audit, însă auditorul le utilizează în scopul planificării misiunii de audit), *teste ale controalelor* (proceduri utilizate pentru evaluarea eficacității operaționale a controalelor interne în prevenirea sau detectarea și corectarea denaturărilor semnificative) și *proceduri substantive/de fond* (proceduri menite să detecteze denaturările semnificative la nivelul soldurilor conturilor) (Johnstone et al., 2019, p. 184).

Sistemul de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului

Nevoia de a adresa actele de spălare a banilor și de finanțare a terorismului devine cu atât mai stringentă în perioada actuală cu cât pandemia de COVID-19 afectează abilitățile sectoarelor public și privat de a implementa măsuri pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului, „de la reforma supravegherii, reglementărilor și politicilor, la raportarea tranzacțiilor suspecte și cooperarea internațională” (FATF, 2020).

Spălarea banilor desemnează procesul de conversie sau transfer de bani pentru a disimula (deghiza) originile sale ilegale. Constă, de asemenea, în utilizarea sistemului financiar pentru a converti sau transfera bani sau alte active în scopul ascunderii originilor sale ilegale. „AML” este acronimul folosit pentru combaterea spălării banilor – eng. „*Anti-Money Laundering*” (Parkman, 2012, p. 2).

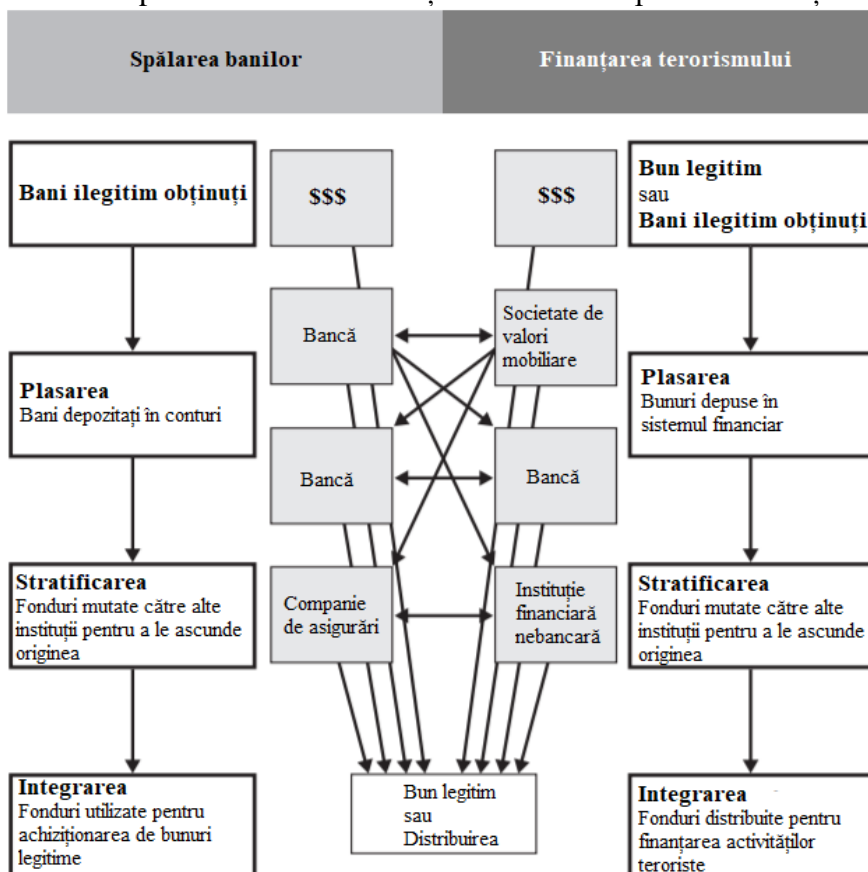
Finanțarea terorismului presupune utilizarea sistemului financiar pentru a facilita finanțarea actelor teroriste și pentru a masca atât originile, cât și scopul intenționat al fondurilor implicate. Acronimul

„CFT” este atribuit combaterii finanțării terorismului – eng. „*Countering the Financing of Terrorism*” (Parkman, 2012, p. 2).

Spălarea banilor presupune un întreg ansamblu de tehnici și metode economice, juridice și financiare prin care produsele actelor infracționale (înșelăciune, delapidare, evaziune fiscală, trafic de droguri sau de persoane, trafic de influență, ori diverse forme de corupție), reprezentate de bani ori alte bunuri, sunt desprinse de originea lor (ilicită), pentru ca apoi să li se ofere o aparentă proveniență justificată legal, cu scopul introducerii lor în economia reală (Neacșu, 2018, p. 185). Se constată că, prin natura sa, spălarea banilor implică activități și operațiuni de obicei secrete, complexe și cu o acoperire geografică foarte largă (Jurj-Tudoran et al., 2016, p. 80).

În pofida diferenței dintre obiectivele lor finale, *cea ce împărtășesc în comun* spălarea banilor și finanțarea terorismului este *preocuparea cu privire la modul de ștergere a urmelor de bani* (potrivit Figurii nr. 1). Din această similitudine, abilitățile spălătorului de bani au devenit un instrument indispensabil pentru teroriști în a ascunde fluxul banilor, precum și în a menține intacte sursele de finanțare durabile. În consecință, măsurile de combatere a spălării banilor relevă o oportunitate semnificativă în combaterea finanțării terorismului. Această abordare, de a împărtăși infrastructura de combatere a spălării banilor, este, în anumite privințe, vulnerabilă la criticile conform cărora banii teroriștilor nu sunt întotdeauna ilegal obținuți și cantitatea de bani teroriști ar putea să nu fie atât de evidentă încât să atragă atenția autorităților adecvate. Din acest motiv eforturile de combatere a finanțării terorismului trebuie să se bazeze pe informații relevante mai degrabă decât pe măsurile generale de combatere a spălării banilor (Koh, 2006).

Tehnicile variate de spălare a banilor și de finanțare a terorismului sunt în general cunoscute ca metode sau tipologii, termeni utilizați adesea în mod interschimbabil. Există șanse ridicate ca tehnicile aplicate de făptași să difere de la teritoriu la teritoriu, dat fiind faptul că fiecare dintre aceste teritorii este caracterizat de o varietate de caracteristici și factori unici, cum ar fi economia, nivelul de dezvoltare și complexitate al pieței financiare, regimul măsurilor AML/CFT, precum și nivelul eforturilor de implementare a acestora și nivelul de cooperare internațională (Schott, 2006).

Figura nr. 1. Procesele de spălare a banilor și de finanțare a terorismului

Sursa: Schott, P. A., *Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism, Second Edition and Supplement on Special Recommendation IX*, The World Bank, Washington DC, 2006, p. 1-8, disponibil la <http://documents1.worldbank.org/curated/ar/558401468134391014/pdf/350520Referenc1Money01OFFICIAL0USE1.pdf>, accesat în data de 13.04.2021.

Strategiile de spălare a banilor cuprind tranzacții care, prin volum, se dovedesc foarte profitabile și atractive pentru infractori, fapta în sine identificându-se cu infracțiunea autonomă a cărei esențială funcție economică este transformarea lichidităților de origine ilicită ori o potențială putere de cumpărare într-o putere actuală de cumpărare, disponibilă pentru consum, investiție ori reinvestiție (Masciandaro, 2007, p. 99). Însă, pentru ca infracțiunea să aibă șanse de reușită, sistemele financiare și politice trebuie să fie caracterizate de *anonimat, viteză, complexitate și secret* (Neacșu, 2019, pp. 214-216).

Obligațiile auditorilor financiari privind prevenirea și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului

Potrivit art. 5 alin. (1) litera e) din Legea nr. 129/2019 *pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative* (denumită în continuare „Legea”), auditorii financiari intră în categoria entităților raportoare sau, în sensul Normelor de aplicare a Legii, entități reglementate, respectiv entitățile raportoare supravegheate și controlate de către ONPCSB, potrivit prevederilor art. 26 alin. (1) litera d) din Lege (ONPCSB, 2019). Auditorilor financiari le revin toate obligațiile care derivă din legislația privind prevenirea și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului din două perspective (CAFR, 2016, p. 9): 1) în calitate de persoană care întreprinde în nume propriu tranzacții cu numerar, în lei sau în valută, a căror limită reprezintă echivalentul în lei a 10.000 de euro, chiar dacă tranzacția se execută printr-o singură operațiune sau prin intermediul mai multor operațiuni care par a avea o legătură între ele (elementele comune ar putea fi reprezentate de părțile tranzacțiilor, beneficiarii reali, natura sau categoria în care se încadrează tranzacțiile și sumele implicate (*Legea nr. 129 din 11 iulie 2019*)) și 2) în calitate de entitate raportoare, din poziția profesionistului care prestează servicii de audit, furnizează consultanță fiscală, de afaceri sau contabilă ori oferă alte tipuri de servicii către clienții săi și care posedă obligația raportării în condițiile prevăzute de Lege în cadrul serviciilor acordate.

De asemenea, în vederea prevenirii și combaterii riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, auditorii financiari trebuie să elaboreze și să instituie norme și politici interne, mecanisme de control intern și proceduri de gestionare a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, care să înglobeze cel puțin: *norme interne* care cuprind măsuri aplicabile în materie de raportare (inclusiv de semnalare în nume propriu, după caz), de furnizare promptă a informațiilor la solicitarea autorităților competente, de păstrare a documentelor și a tuturor evidențelor și măsuri aplicabile în materie de cunoaștere a clientelei; *proceduri de administrare a riscurilor, proceduri care stabilesc normele de control intern, de comunicare și management de conformitate, proceduri aplicabile personalului propriu* și care vizează măsuri de protecție a personalului implicat în aplicarea politicilor sus-menționate împotriva oricăror amenințări sau acțiuni ostile ori discriminatorii, proceduri specifice raportării la nivel intern și proceduri de instruire și evaluare periodică (*Legea nr. 129 din 11 iulie 2019, art. 8*).

Concluzii

În baza conceptelor teoretice din literatura de specialitate și a prevederilor legislației în materie de audit financiar și de spălare a banilor și de finanțare a actelor de terorism, putem prezenta astfel infracțiunea financiară ca totalitatea faptelor infracționale non-violente care determină pierderi de ordin financiar. În subsidiar, termenul face referire la fraudă, corupție, mită, spălarea banilor, evaziunea fiscală, practica „insider trading” ș.a. (Accountancy Europe, 2017, p. 1). Dacă facem referire la flagel, acesta este reprezentat de totalitatea tipurilor de infracțiune financiară prin expunerea

formelor și a consecințelor aferente. O serie de studii (Grosu, Mihalciuc, 2021) și-au propus evaluarea măsurii în care factorii de risc de spălare a banilor și de finanțare a terorismului au o influență asupra opiniei de audit emisă pentru aceste companii. Acest studiu vizează, pe de o parte, identificarea unui profil al companiei în funcție de obiectul de activitate și o serie de variabile considerate factori de apariție a riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, iar pe de altă parte, testarea influenței acestor riscuri asupra opiniei de audit. Cercetarea are la bază informațiile publicate de companiile listate pe piața reglementată a Bursei de Valori București, la finele exercițiului financiar 2019 (Grosu & Mihalciuc, 2020).

Totuși, odată cu implementarea Directivelor a patra și a cincea europene se conturează un interes crescând în acest domeniu, cele mai recente studii vizând sistemul legislativ în domeniu și incidența acestuia asupra activității profesioniștilor contabili (Lapteș, 2020), eficacitatea aceluiași sistem legislativ în domeniul AML/CFT în România și în alte țări europene prin intermediul analizei datelor furnizate de către Unitățile de Informații Financiare (Cotoc (Bodescu) et al., 2020), nivelul și evoluția spălării banilor la nivel internațional, evoluția sistemului legislativ național în materie de spălarea banilor și evidențierea cauzelor globale care stau la baza acumulării de capital ilegal (Vuia, 2021) identificarea și ierarhizarea, pe baza rapoartelor financiare și a celor de audit, factorilor de risc care caracterizează riscul de audit pe cele trei componente (risc inerent, risc de control și risc de nedetectare) (Grosu & Mihalciuc, 2020) ș.a.

În consecință, numeroasele studii existente în literatura de specialitate pot fi delimitate în următoarele șase categorii tematice: detectarea spălării banilor, efectul spălării banilor asupra altor domenii și asupra economiei, rolul actorilor implicați și importanța lor relativă, magnitudinea spălării banilor, noi oportunități pentru spălarea banilor și, nu în ultimul rând, cadrul AML și eficacitatea acestuia (Tiwari et al., 2020). Cu toate acestea, se constată că există lacune încă neexplorate în domeniul cercetării AML/CFT și a ariilor conexe, dintre acestea companiile-scoică, noile tehnologii și criptomonede fiind tot mai mult evidențiate de către teoreticieni și mediul de afaceri deopotrivă.

Detectarea fraudelor și auditul activităților corporative prin intermediul departamentului de audit intern reprezintă un factor important pentru asigurarea funcționării optime și continue a entității (Drogalas & Pazarskis, 2017). În semn de răspuns la marile scandaluri corporative cauzate de fraudă financiară (Enron), Congresul Statelor Unite ale Americii a adoptat cea mai cuprinzătoare legislație în materie de raportare financiară din anii 1930, când a publicat la 30 iulie 2002 Actul Sarbanes-Oxley (SOX).

Magnitudinea și plurivalența consecințelor actelor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului au dovedit faptul că autorii lor sunt deseori cu un pas înaintea autorităților, prin exploatarea diverselor oportunități fiscale și economice (la limita dintre legal și ilegal), precum și prin elaborarea și aplicarea unor metode și tehnici infracționale din ce în ce mai sofisticate. Toate acestea, așa cum este prezentat în cuprinsul lucrării, cauzează pierderi de ordinul miliardelor în economia globală și exercită amenințări crescânde la adresa securității economice, sociale, politice și, în ultimă instanță, bunăstării unei țări în dezvoltare, precum România.

Odată cu acceptarea unui nou mandat (sau a continuității unei misiuni recurente), auditorul financiar trebuie să obțină o înțelegere temeinică asupra entității-client, cu accent pe evaluarea și înțelegerea riscurilor în situațiile financiare și reprezentările conexe. Totodată, auditorul trebuie să evalueze, în mod constant, nu numai în faza de planificare, ci și pe parcursul misiunii de audit și la final, toate cele trei componente ale riscului de audit (riscul inerent, riscul de control și riscul de nedetectare), prin prisma identificării și evaluării riscurilor și a efectelor acestora de spălare a banilor și de finanțare a terorismului.

Bibliografie

1. Accountancy Europe, *Auditor's role in fighting financial crime*, 2017, p. 1, disponibil la https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/180112_Technical-paper-Auditors-role-in-the-fight-against-fraud-corruption-and-money-laundering.pdf, accesat în data de 06.08.2021.

2. Achim, M. V., Borlea, S. N., *Criminalitatea economico-financiară: corupția, economia subterană și spălarea banilor – Cauze, efecte, soluții – Abordări teoretice și practice*, Editura Economică, București, 2019, p. 39.
3. Arădăvoaice, Gh., Naghi, G., Niță, D., *Sfârșitul terorismului?*, Editura Antet, Filipeștii de Târg, Prahova, 2002, p. 9 *apud* Diaconu, D. V., *Terorismul. Repere juridice și istorice*, Editura All Beck, București, 2004, p. 13.
4. Association of Certified Fraud Examiners, *Report to the nations*, 2020, p. 10, disponibil la <https://acfe-public.s3-us-west-2.amazonaws.com/2020-Report-to-the-Nations.pdf>, accesat în data de 06.08.2020.
5. Bălăceanu, I., Porojan, E., „Spălarea banilor, expresie a criminalității economice transfrontaliere cu impact asupra finanțării terorismului internațional”, în *Imapct Strategic*, nr. 4, 2012, p. 103.
6. Berheci, M., *Valorificarea raportărilor financiare. Sinteze contabile: teorie, analize, studii de caz*, Editura CECCAR, București, 2010 p. 258.
7. Boussard, D., Eglem, J. Y., *Les mécanismes comptables de l'entreprise*, Entreprenre, Montchrestien, Paris, 1990, pp. 347–363 *apud* Tabără, N., Horomnea, E., Mircea, M.-C., *Contabilitate internațională*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2009, p. 373.
8. CAFR, *Ghid de bune practici pentru raportarea de către auditorii financiari a tranzacțiilor suspecte de spălare a banilor și de finanțare a terorismului*, publicat în baza Hotărârii CAFR nr. 103/2016, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1007 bis, din 15 decembrie 2016, p. 9.
9. Cassara, J. A., *Trade-based money laundering : the next frontier in international money laundering enforcement*, John Wiley & Sons, New Jersey, 2016, p. 2.
10. Chersan, I.-C., *Auditul financiar, de la normele naționale la standardele internaționale*, Ed. a II-a, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2013, p. 15.
11. Cotoc (Bodescu), C.-N., Șcheau, M. C., Achim, M. V., „Anti Money Laundering Effectiveness from a Legal Framework Perspective in Romania and European Countries”, în *19th RSEP International Economics, Finance & Business Conference*, Prague, Czechia, 2020, pp. 16-28, disponibil la https://www.researchgate.net/publication/346679688_Anti_Money_Laundering_Effectiveness_from_a_Legal_Framework_Perspective_in_Romania_and_European_Countries, accesat în data de 06.08.2021.
12. Diaconu, D. V., *Terorismul. Repere juridice și istorice*, Editura All Beck, București, 2004.
13. Drogalas, G., Pazarskis, M., Anagnostopoulou, E., Papachristou, A., „The effect of internal audit effectiveness, auditor responsibility and training in fraud detection”, în *Accounting and Management Information Systems*, volumul 16, nr. 4, 2017, pp. 434-454.
14. FATF, „How much money is laundered per year?”, disponibil la <https://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/>, accesat în data de 13.04.2021.
15. Financial Action Task Force (FATF), *COVID-19-related Money Laundering and Terrorist Financing – Risks and Policy Responses*, Paris, France, 2020, tradus în limba română de Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România (CECCAR), p. 4.
16. Florea, I., Macovei, I. C., Florea, R., Berheci, M., *Introducere în expertiza contabilă și în auditul financiar*, Ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura CECCAR, București, 2008, pp. 105-109.
17. Ghiță, M., Iațco, C., Brezuleanu, C. O., Vorniceanu, M., *Guvernanța corporativă și auditul intern*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2009, p. 259.
18. Grosu, M., *Metodologia auditului financiar* (Suport de curs Master), p. 23, disponibil la <http://portal.feaa.uaic.ro/master/specializare/an1/Conta/MAF/default.aspx>, accesat în data de 10.03.2021.
19. Grosu, M., Mihalciuc, C. C., „Assessment of risks of money laundering and terrorist financing and influence on financial audit opinion”, în *The USV Annals of Economics and Public Administration*, vol. 20, no. 2(32), 2020, pp. 103-114, disponibil la <http://annals.seap.usv.ro/index.php/annals/article/viewArticle/1275>, accesat în data de 01.05.2021.
20. Horomnea, E., *Audit financiar. Concepte. Standarde. Norme*. Ediție revăzută și actualizată, Editura ALFA, Iași, 2010, p. 63.
<http://documents1.worldbank.org/curated/ar/558401468134391014/pdf/350520Referenc1Money01OFFICI%20ALOUSE1.pdf>.
21. International Federation of Accountants (IFAC), „ISA 200, Overall Objectives of the Independent Auditor and the Conduct of an Audit in Accordance with International Standards on Auditing”, în *Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services*

- Pronouncements*, Volume I, 2018 Edition © 2020, tradus în limba română de Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România (CECCAR), p. 82.
22. Johnstone, K. M., Gramling, A. A., Rittenberg, L. E., *Auditing: A Risk-Based Approach*, 11th edition, Cengage Learning, Boston, 2019, p. 184.
  23. Jurj-Tudoran, R., Drosu Șaguna, D., *Spălarea banilor : teorie și practică judiciară*, Ediția a 2-a, revizuită și adăugită, Editura C.H.Beck, București, 2016, p. 80.
  24. Koh, J.-m., *Suppressing Terrorist Financing and Money Laundering*, Springer, Berlin, 2006.
  25. Lapteș, R., „Combating money laundering – a mandatory topic for the professional accountant”, în *Bulletin of the Transilvania University of Brașov*, Series V: Economic Sciences, vol. 13(62), nr. 2, 2020, pp. 141-146, DOI: <https://doi.org/10.31926/but.es.2020.13.62.2.15>.
  26. Masciandaro, D., *Economics of Money Laundering: A Primer*, Paolo Baffi Centre Bocconi University Working Paper No. 171, 2007, *apud* Jurj-Tudoran, R., Drosu Șaguna, D., *op. cit.*, p. 99.
  27. McDowell, J., Novis, G., „The consequences of money laundering and financial crime”, în *Economic Perspectives*, vol. 6, nr. 2, 2001, pp. 6-8.
  28. Mihăilescu, I., Mihăilescu, C. T., „Audit financiar versus audit statutar. Clarificări necesare în practica profesională”, în *Audit Financiar*, vol. 8, nr. 62/2010, pp. 3-9.
  29. Neacșu, C., *Infracțiuni de evaziune fiscală și spălare a banilor săvârșite prin intermediul companiilor offshore*, Editura C. H. Beck, București, 2019, pp. 180-181.
  30. Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor, „Prezentare oficiu – Cadrul General”, disponibil la <http://www.onpcsb.ro/prezentare-onpcsb/cadrul-general>, accesat în data de 18.04.2021.
  31. ONPCSB, *Norme de aplicare a prevederilor Legii nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, pentru entitățile raportoare supravegheate și controlate de Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor*, publicat în baza Ordinului Președintelui ONPCSB nr. 37 din 2 martie 2021, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 240, din 9 martie 2021, art. 2.
  32. Parkman, T., *Mastering Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing*, Pearson Education Limited, Edinburgh Gate, 2012, p. 2.
  33. Păunescu, M., *Guvernanța corporativă, managementul riscurilor și controlul intern*, Editura CECCAR, București, 2019, p. 76.
  34. PwC, „PwC Global Economic Crime and Fraud Survey. Fighting fraud: A never-ending battle”, 2020, disponibil la <https://www.pwc.com/fraudsurvey>, accesat în data de 28.02.2021.
  35. Ristea, M. (coord.), Olimid, L. (coord.), Calu, D. (coord.), *Sisteme contabile comparate*, Editura CECCAR, București, 2006, p. 320.
  36. Schott, P. A., *Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism*, Second Edition and Supplement on Special Recommendation IX, The World Bank, Washington DC, 2006, disponibil la
  37. Șcheau, M. C., *Criminalitatea informatică privind transferurile financiare*, Editura Economică, București, 2018, p. 219.
  38. Șpan, G. A., *Fundamentarea raționamentului profesional în auditul statutar*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013, p. 72.
  39. Tiwari, M., Gepp, A., Kumar, K., „A review of money laundering literature: the state of research in key areas”, în *Pacific Accounting Review*, vol. 32, no. 2, 2020, pp. 271-303, DOI: <https://doi.org/10.1108/PAR-06-2019-0065>.
  40. Toma, M., *Inițiere în auditul situațiilor financiare ale unei entități*, Ediția a IV-a, revizuită și adăugită, Editura CECCAR, București, 2012, p. 24.
  41. Vuia, B.-M., „The level, evolution and trends of the phenomenon on money laundering”, în *ECOFORUM*, vol. 10, nr. 1(24), 2021, disponibil la <http://www.ecoforumjournal.ro/index.php/eco/article/view/1183>, accesat în data de 05.08.2021.
  42. *** *Directiva (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2015 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 141, 05.06.2015, p. 73, modificată prin Directiva (UE) 2018/843 a Parlamentului European și a Consiliului din 30 mai 2018, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 156, 19.06.2018, p. 43.*

43. *** *Legea nr. 129 din 11 iulie 2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative*, publicată în Monitorul Oficial nr. 589 din 18 iulie 2019, cu modificările și completările ulterioare, art. 2 litera w).
44. *** *Legea nr. 162 din 6 iulie 2017 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate și de modificare a unor acte normative*, publicată în Monitorul Oficial nr. 548 din 12 iulie 2017, Titlul I, art. 2, alin. (1).